

Väylävirasto
Trafikledsverket

7.11.2024

Ratafoorumi

Muistio

Aika: 7.11.2024 klo 9.00 - 12.00

Paikka: Pasilan virastokeskus Opastinsilta 12 Kokouskeskus (2. krs)
ja Teams

Teema: Ympäristönäkökulmat radanpidossa

1. Avaus ja ajankohtaista rautateiltä, Jukka Ronni

Muutokset rautatieliikenteessä ovat olleet maltillisia viime aikoina. Tavaraliikenteessä on ollut kasvua etenkin Pohjois-Suomessa. Kaukoliikenteen täsmällisyydessä on ollut haasteita vuonna 2024. Rautateiden rahoitusnäkymä on tuleville vuosille haastava, kun kustannusindeksit kasvavat, mutta rahoitus ei kasva samassa tahdissa.

Yksittäisiä nostoja:

- Sähköistetty ratayhteys Ruotsiin Haaparannassa on valmistumassa.
- Ilmastonmuutoksen vaikutuksia on nähty myös rataverkolla, kun myrkyt voimistuvat. Muissa pohjoismaissa on nähty jo ratarakenteen sortumiakin sadannan kasvaessa.

2. Infra ry ajankohtaisia, Nina Raitanen ja Antti Knuutila

Infra ry:n huomion kohteena on ollut nykyisen infran ylläpidon rahoituksen riittävyys perusväylänpidossa, infran kehittämisen rahoittaminen ja länsiyhteyksien kehittäminen. Infra ry kiittää Väylävirastoa hyvästä yhteistyöstä mm. ratatyökoneohjeen päivittämisessä.

Edellisessä ratafoorumissa käynnistettiin koulutuksen taustaryhmä. Koulutuskentällä on huolta rakennusalan osaajien kouluttajien määrästä myös ammattikoulun puolella. Kielivaatimukset ovat puhuttaneet infra-alan osaajien lisäämisessä: huolena on vieraskielisten osaajien integroituminen työpaikkoihin. Koulutusryhmään voi edelleen liittyä ottamalla yhteyttä antti.knuutila@infra.fi

3. Ympäristöasioiden huomioiminen Väyläviraston hankinnoissa, Pekka Petäjäniemi

Ministeriö on antanut hankintoihin liittyviä tavoitteita ympäristövastuullisuuteen. Tänä vuonna otetaan käyttöön vähähiilisyyttä ja kiertotaloutta koskevat vaatimukset suunnittelussa. Ensi vuonna kriteereitä tulee olla käytössä muuallakin kuin vain suunnittelussa. Esiselvitys Väyläviraston hankintojen ympäristökriteereistä on valmistunut (Väyläviraston julkaisu 3/2023). Hankinnan kriteerit ovat usein minimivaatimuksia, mutta pyrkimys on siirtyä käyttämään myös sellaisia arviointiperusteita, jotka kannustavat antamaan ja lunastamaan lupauksia minimivaatimusten ylittäviin vaatimuksiin.

Väylävirasto
Trafikledsverket

Kriteereiden lisäksi hankintavaiheen vuoropuhelua lisätään. Hankinnoissa painotetaan kykyä ja halua näyttää ympäristöosaamista ennemmin kuin referenssivaatimuksia. Hankinnan arvioinnin ympäristökriteerit pyritään yhtenäistämään eri tilaajaorganisaatioiden välillä. Työpaja haasteiden kehittämisestä on tulossa 4.12.2024 (KIRA-haaste).

4. Ympäristösääntelyn tulevat suunnat, Jussi Kauppila, ympäristöministeriö

Jätelaki on uusiutumassa merkittävästi ja tulossa on uusi kiertotalouslaki. Tähän liittyy sekä EU-sääntelyä että hallitusohjelman kirjauksia. Lakien tavoitteena on selkeyttää jätealan sääntelyä. Työryhmä on valmistelemassa lakiesitystä, tavoitteena saada uudet lait käyttöön 2026. Kiertotalouslain ja -ohjelman tavoitteina on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä, lisätä resurssien tuottavuutta ja kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousastetta 2035 mennessä.

5. Ajankohtaista turvallisuudesta: Esimerkkejä tehdyistä havainnoista, Arto Muukkonen

Laaja-alainen vaikuttaminen on arkipäivää maailmalla ja Suomessa, joten sitä on syytä tunnistaa ja ymmärtää. Kriittiseen infraan kohdistuvat vahingoittamisyrietykset tulee ilmoittaa 112.

6. Esityksiä ympäristöteemasta:

a) Ilmastonmuutoksen haavoittuvuustarkastelu ja sääriskit, Soile Knuuti

Ilmatieteenlaitoksen kanssa on selvitetty vaikutuksia keskeisimpiin sääilmiöihin eri väylämuotojen kannalta. Vaikeita olosuhteita väylärakenteiden kannalta esiintyy jo nykyisin, ja ne tulevat yleistymään ja voimistumaan edelleen: mm. helteet, lämpötilavaihtelut, tulviminen, myrskyt. On tärkeää tunnistaa, mihin ilmiöihin varaudutaan operatiivisessa kunnossapidossa ja mihin pitkän aikavälin suunnittelussa. On vaikeaa määrittää, miten paljon nyt pitäisi varautua, jotta omaisuuden koko käyttöä (jopa 50 vuotta) ajan ei koituisi ongelmia, muttei tehtäisi ylivoimaisia. Infraan liittyviä riskejä on tunnistettu ja näille on määritetty alustavia hallintatoimenpiteitä. Käynnissä on myös väyläverkon ilmastonmuutoksen haavoittuvuustarkastelu.

b) Kiertotaloussuunnitelman sisältö ja laadinta ratasuunnittelussa, Henna Teerihalmes

Ohjeen tavoitteena on varmistaa, että kiertotalous otetaan systemaattisesti ja oikea-aikaisesti huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Tavoitteena on, että kiertotalous olisi osa normaalia suunnitteluprosessia ja otettavissa käyttöön missä tahansa suunnitteluvaiheessa. Haasteena on, ettei kaikille kiertotalousmateriaaleille ole olemassa toimivia markkinoita. Laadinnassa on myös kiertotalouden työohjelma, jossa esitetään, mitä selvitys- ja toimenpidetarpeita on tiedossa 2025–2035. Kiertotalousiltapäivä on tulossa 22.1.2025, ilmoittautuminen: <https://vayla.fi/-/vaylaviraston-kiertotalousiltapaiva-1>

Väylävirasto
Trafikledsverket

- c) Ajankohtaista radanpidon ympäristöohjeissa, Susanna Koivujärvi

Julkaistu uusi ohje (VO 17/2024) Rautateiden haitalliset vieraslajit. Vieraslajilaki velvoittaa poistamaan ja torjumaan haitallisia vieraslajeja ja kyseinen ohje antaa keinoja tälle työlle. RATO20 Ympäristö ja rautatiealueet ja Kunnossapidon tiivistelmä ovat päivityksen alla ja päivitykset valmistuvat 2025. Ohjeet päivitetään vastaamaan uusinta lainsäädäntöä ja muuta ohjeistusta.

- d) Biodiversiteetin huomiointi ratarakentamisessa, Juha Laurila, Infra ry

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen vaikuttaa heikentävästi koko yhteiskuntaan ja rakennusallalla on osuus luonnon monimuotoisuuteen. Rakentaminen käyttää luonnonvaroja ja tuottaa jätettä sekä saasteita. Päästöt jakautuvat talonrakentamisen ja infrarakentamisen välillä melko tasan. Kierrätysaste Suomessa on alhainen, joskin tilastointitavat voivat vaikuttaa siihen. Parantamiskeinoja on tunnistettu luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Pitäisi miettiä hankkeiden yhteydessä myös monimuotoisuuden parantamismahdollisuuksia eikä pelkästään vahinkojen minimointia tai kompensointia.

7. Ajankohtaistarkastukset:

- a) Suunnittelu: kokemukset 2024 ja näkymä 2025, Emmi Tourunen ja Jussi Lindberg

Käynnissä olevat suunnittelukohteet esityksen mukaisesti. Verkollisia selvityksiä ja esiselvityksiä on käynnissä merkittävä määrä. Suunnittelussa kehitetty suunnittelukohteiden raportointia. Pyritään seuraamaan suunnittelukohteita kootusti rahoituslähteestä riippumatta ilman ylimääräistä raportointikerrosta. Suunnittelukokonaisuudesta on tarkoitus muodostaa tilannekuva digitaalisten lähteiden perusteella. Hankekortteja ja niiden päivittämistä kehitetään, jotta niiden ylläpitäminen olisi entistä tehokkaampaa ja sisältö ajantasaista.

- b) Hankkeet: kokemukset 2024 ja näkymä 2025, Jussi Lindberg

Käynnissä olevat rakentamiskohteet esityksen mukaisesti.

- c) Radan kunnossapidon kaluston ympäristövaatimusten päivittäminen, Anne-Mari Haakana

On laadittu tiekarttaluonnos kalustovaatimusten päivittämiselle mainituille kunnossapitourakoille. Tavoitteena yhtenäistää päästöluokkavaatimuksia 2030 mennessä. Tyypillisesti vaatimukset ovat vähimmäisvaatimuksia, mutta kannustinjärjestelmiin perustuvia vaatimuksia selvitetään ja pyritään kokeilemaan. Markkinavuoropuhelu alkaa 15.11.2024: <https://vayla.fi/-/infotilaisuus-kunnossapitokaluston-ymparistovaatimusten-tiekarttaluonnos-vuosille-2026-2030>

Väylävirasto
Trafikledsverket

8. Yhteenveto ja tilaisuuden päätös

Puheenjohtaja kiitti tilaisuudesta ja todettiin, että ratafoorumit jatkuvat totuttuun tapaan puolivuositain. Puheenjohtaja päätti tilaisuuden.